A close-up photograph of a hand operating a silver and black calculator. The calculator is placed on a spreadsheet with various numerical data and currency symbols. A black pen lies on the spreadsheet to the right of the calculator. The background is a blurred white surface.

**Навчальна дисципліна
“Фінанси”
для спеціальності
“Правознавство”, Тема 6**

Структура дисципліни “Фінанси”

Назва теми	Лекції (год)	Семинари (год)
Тема 1: Предмет фінансової науки. Фінансові категорії. Генезис та еволюція фінансів	2	2
Тема 2: Фінансове право і фінансова політика	2	2
Тема 3: Податки. Податкова система	2	2
Тема 4: Бюджет. Бюджетна система	2	2
Тема 5: Корпоративні фінанси	2	2
Тема 6: Фінанси домогосподарств	2	2
Тема 7: Фінансовий ринок. Страхування	2	2
Тема 8: Міжнародні фінанси	2	2
Підсумковий контроль	Іспит	

Мета курсу - вивчення сукупності фінансових відносин, які виражають розподіл і перерозподіл вартості валового внутрішнього продукту і національного доходу на макро- і мікрорівнях; оволодіння спеціальними теоретичними знаннями і практичними навичками, які необхідні для правильної оцінки явищ і процесів в галузі фінансів, що дозволяє швидко опанувати зміни, які відбуваються у фінансовій практиці.

Завданням курсу є правильне розуміння закономірностей у сфері фінансових відносин держави, суб'єктів підприємницької діяльності та населення і розкрити шляхи використання цих закономірностей у практиці фінансової роботи; показати можливі напрями впливу фінансів на суспільний прогрес і роль фінансів в економічній перебудові суспільства на шляху розвитку ринкових відносин.

Тема 6: Фінанси домогосподарств

План лекції

1. Сутність фінансів домогосподарств
2. Місце домогосподарств у національній фінансовій системі
3. Функції домогосподарств
4. Бюджет домогосподарств

Мета лекції: вивчення сутності та значення фінансів домогосподарств в системі фінансових відносин; розуміння місця та ролі домогосподарств в процесі створення розподілу та перерозподілу ВВП країни

1. Сутність фінансів домогосподарств

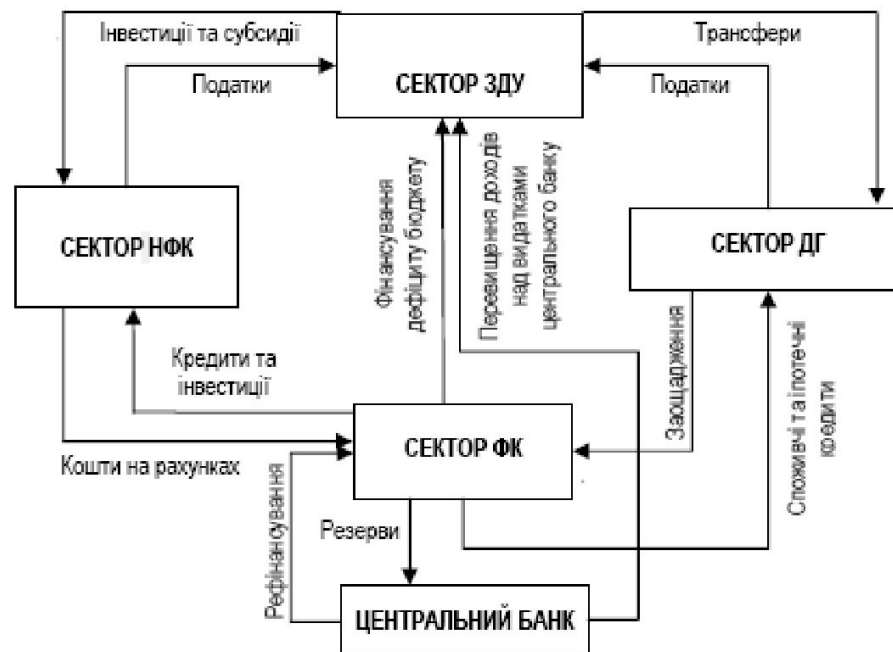

Рис. 3. Кругообіг фінансових ресурсів в економіці

Джерело: [39, с. 102].

Домогосподарства є базовим сектором фінансової системи, який «постачає» на фінансовий ринок свої заощадження які трансформуються в інвестиційний ресурс. Крім того, домогосподарства, через споживчий попит стимулюють національну економіку до продуктивного росту. Домогосподарства в кінцевому результаті сплачують основну частину податкових платежів в бюджет країни.

1. Сутність фінансів домогосподарств

Квартальні національні рахунки за інституційними секторами
(за III квартал 2015 р.)

Операції та балансуючі статті	Нефінансові корпорації	Фінансові корпорації	Сектор загального державного управління	Домашні господарства	Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	Разом за інституційними секторами економіки
Валова додана вартість, млн грн	271 328,0	14 461,0	60 269,0	128 451,0	2 610,0	477 119,0
Структура доданої вартості в розрізі інституційних секторів економіки, %	56,9	3,0	12,6	26,9	0,5	100,0
Валовий прибуток, млн грн	139 824,0	6 760,0	7 390,0	121 364,0	642,0	275 980,0
Структура доданої вартості в розрізі інституційних секторів економіки, %	50,7	2,4	2,7	44,0	0,2	100,0

1. Сутність фінансів домогосподарств

Домашнє господарство (англ. *household*) – одна з головних структурних одиниць економіки, найважливіший суб'єкт ринкових відносин, основна забезпечуюча ланка фінансової системи. Воно може складатися з одного або декількох чоловік. В системі національних рахунків, прийнятій ООН і рядом міжнародних організацій в 1993 році, **домашнє господарство** визначається як *«невелика група людей, які проживають спільно на одній житловій площі, вносять свій дохід і багатство повністю або частково до загального фонду і спільно споживають деякі товари та послуги, в основному – житло і продукти харчування»*.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про Всеукраїнський перепис населення», **домогосподарством** визнається сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти. Ці особи можуть перебувати в родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати у будь-яких з цих стосунків або бути і в тих, і в інших стосунках. Домогосподарство може складатися з однієї особи.

1. Сутність фінансів домогосподарств

Однорідні, постійно виникаючі в будь-якій сфері соціально-економічної діяльності відносини утворюють зміст самостійної економічної категорії. В даному випадку йдеться про соціально-економічний зміст категорії «*фінанси домашнього господарства*».

Фінанси домашнього господарства – це сукупність грошових відносин з приводу формування, розподілу та використання цільових фондів грошових коштів, в які вступають учасники домашнього господарства в процесі своєї соціально-економічної діяльності.

Фінанси домогосподарств **за формою** – це доходи і витрати як матеріальне вираження фінансових відносин, в які вступають домогосподарства у процесі економічної діяльності. Фінанси домогосподарств **як явище** відображають внутрішні та зовнішні грошові потоки таких господарств. **Матеріальним змістом** фінансів домогосподарств є грошові фонди (у найбільш загальному вигляді – це фонди споживання і заощадження), які домогосподарства формують та використовують у процесі фінансово-господарської діяльності.

Саме наявність цих фондів є тією специфічною ознакою, яка вирізняє фінанси серед інших економічних категорій, а зв'язок і взаємодія між фондами забезпечуються за допомогою грошових потоків.

1. Сутність фінансів домогосподарств

Характеристика домогосподарств в Україні

	2010	2011	2012	2013	2014
Середній розмір домогосподарства, осіб	2,59	2,59	2,58	2,58	2,58
Середній розмір домогосподарства у розрахунку на умовних дорослих, осіб	2,12	2,11	2,11	2,11	2,10
Розподіл домогосподарств за кількістю осіб у їх складі	відсотків				
одна особа	23,4	23,6	22,4	22,6	22,8
дві особи	28,3	27,9	30,0	29,1	29,6
три особи	25,5	25,8	25,0	26,9	25,3
чотири особи і більше	22,8	22,7	22,6	21,4	22,3
Частка домогосподарств із дітьми до 18 років (%)	37,9	38,0	38,0	38,0	38,0
Частка домогосподарств без дітей (%)	62,1	62,0	62,0	62,0	62,0
Розподіл домогосподарств із дітьми (%) за кількістю дітей у їх складі					
одна дитина	73,6	74,9	75,6	75,4	73,6
дві дитини	23,4	22,5	21,8	22,4	23,3
три дитини і більше	3,0	2,6	2,6	2,2	3,1

1. Сутність фінансів домогосподарств

1. Сутність фінансів домогосподарств

Основні показники ринку праці в Україні за 2010-2015 роки

	Економічно активне населення				у тому числі							
	у віці 15-70 років		працездатного віку		зайняте населення				безробітне населення (за методологією МОП)			
	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	у віці 15-70 років		працездатного віку		у віці 15-70 років		працездатного віку	
					в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до економічно активного населення відповідної вікової групи	в середньому, тис. осіб	у % до економічно активного населення відповідної вікової групи
2010	20 894	63,6	19 164	71,9	19 180	58,4	17 452	65,5	1 714	8,2	1 713	8,9
2011	20 893	64,2	19 182	72,6	19 231	59,1	17 521	66,3	1 662	8	1 661	8,7
2012	20 851	64,5	19 318	72,9	19 261	59,6	17 729	66,9	1 590	7,6	1 589	8,2
2013	20 825	64,9	19 400	72,9	19 314	60,2	17 889	67,3	1 510	7,3	1 510	7,8
2014	19 921	62,4	19 035	71,4	18 073	56,6	17 188	64,5	1 848	9,3	1 847	9,7
2015	18 098	62,4	17 396	71,5	16 443	56,7	15 742	64,7	1 655	9,1	1 654	9,5

1. Сутність фінансів домогосподарств

Основні показники ринку праці в Україні за 2010-2015 роки

	Середньооблікова кількість штатних працівників ² , тис. осіб	Коефіцієнт обороту робочої сили ²		Середньомісячна заробітна плата ²		
		по прийому	по звільненню	номінальна		реальна
		у % до середньооблікової кількості штатних працівників		гривень	у % до прожиткового мінімуму для працездатних осіб ³	
2010	10 262	25,0	27,7	2 250	244,0	110,2
2011	10 083	28,3	30,5	2 648	263,7	108,7
2012	10 123	26,1	29,9	3 041	268,2	114,4
2013	9 720	26,6	30,3	3 282	269,5	108,2
2014	8 959	22,8	30,3	3 480	285,7	93,5
2015	8 065	24,0	30,2	4 195	304,4	79,8

2. Місце домогосподарств у національній фінансовій системі

Домашнє господарство в умовах ринкової економіки постійно вступає у фінансові відносини, що виникають як усередині самого домашнього господарства, так і з зовнішніми, по відношенню до нього, ринковими суб'єктами.

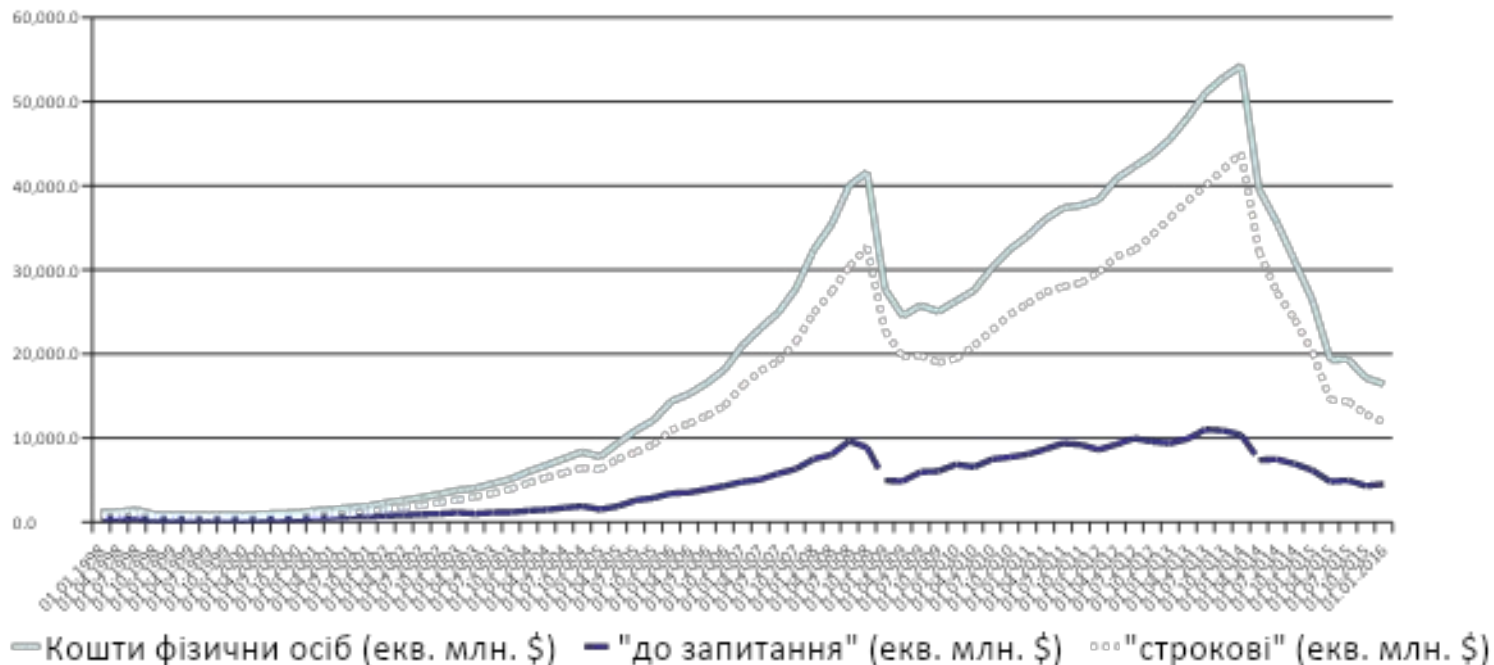
Внутрішніми фінансовими відносинами домашнього господарства виступають відносини, що виникають між його учасниками з приводу формування грошових фондів, без формування яких не може обійтися жодне домашнє господарство. Ці фонди мають різне цільове призначення: підтримка рівня поточного споживання; придбання дорогих предметів довгострокового використання, подальше інвестування тощо.

Зовнішні фінансові відносини домашнього господарства є більш розгалуженими та значущими. До них належать відносини з:

- іншими домашніми господарствами з приводу формування і використання спільних грошових фондів (не належать відносини взаємного обміну, в яких також можуть брати участь домашні господарства);
- підприємствами з приводу участі в їх акціонерному капіталі;
- комерційними банками з приводу поповнення дефіциту бюджету домашнього господарства, а також з приводу розміщення тимчасово вільних грошових коштів домашніх господарств на банківські рахунки з метою зберігання і отримання додаткового доходу;
- іншими фінансово-кредитними установами (ломбарди, кредитні спілки, лізингові компанії та ін.);
- страховими організаціями з приводу формування і використання різного роду страхових фондів;
- державою з приводу освіти та інших соціальних послуг, використання державного бюджету та цільових позабюджетних фондів, придбання державних цінних паперів тощо.

2. Місце домогосподарств у національній фінансовій системі

Динаміка депозитів фізичних осіб в Україні

Значення грошових заощаджень велике не тільки з точки зору домашнього господарства. Заощадження населення – це важливе джерело стабільності національної економіки. Заощадження населення – це важливий інвестиційний ресурс для української економіки (рівень зносу основних фондів в різних галузях вітчизняної економіки варіює в межах від 30 до 70%, при цьому реалізація переважної більшості інвестиційних програм стримується через відсутність доступних джерел фінансування).

2. Місце домогосподарств у національній фінансовій системі

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010-2014 роки

	2010	2011	2012	2013	2014
Усього	180 575,5	241 286,0	273 256,0	249 873,4	219 419,9
у т.ч. за рахунок					
коштів державного бюджету	10 223,3	17 376,7	16 288,3	6 174,9	2 738,7
коштів місцевих бюджетів	5 730,8	7 746,9	8 555,7	6 796,8	5 918,2
власних коштів підприємств та організацій	111 371,0	147 569,6	171 176,6	165 786,7	154 629,5
кредитів банків та інших позик	22 888,1	36 651,9	39 724,7	34 734,7	21 739,3
коштів іноземних інвесторів	3 723,9	5 038,9	4 904,3	4 271,3	5 639,8
коштів населення на будівництво житла	18 885,9	17 589,2	22 575,5	24 072,3	22 064,2
інших джерел фінансування	7 752,5	9 312,8	10 030,9	8 036,7	6 690,2

3. Функції домогосподарств

Соціально-економічна сутність фінансів домашніх господарств проявляється через їх функції. Фінанси домогосподарств, як і фінанси в цілому, виконують ті ж самі функції: розподільчу, регулюючу, контролюючу. Враховуючи суттєве значення домогосподарств в національних інвестиційних процесах, слід відокремити й інвестиційну функцію, яку вони виконують у фінансовій системі.

Розподільча функція. У загальну кількість учасників домашнього господарства входять неповнолітні діти, повнолітні, не працюючі з різних причин члени сім'ї. В рамках розподільчої функції частина національного доходу, яка припадає на домашнє господарство, в тій чи іншій пропорції розподіляється між всіма його учасниками. Виконуючи розподільчу функцію, фінанси домашніх господарств забезпечують безперервність процесу відтворення робочої сили, забезпечуючи кожну людину ресурсами, необхідними йому для підтримки життя.

Суб'єктами розподілу є всі учасники домашнього господарства. **Об'єктом** розподільчої функції виступає наявний дохід домашнього господарства.

3. Функції домогосподарств

Важливою функцією фінансів домашніх господарств у системі суспільного виробництва є *інвестиційна*. Дана функція полягає у тому, що домашні господарства є одними з основних постачальників фінансових ресурсів для економіки. Зростання доходів домашніх господарств є матеріальною основою для виконання даної функції. Часто інвестиційну функцію домашніх господарств пов'язують тільки з часткою капіталізованих доходів, тобто використовується як заощадження (вкладення засобів в різні фінансові інститути та в реальне виробництво). Але такий підхід є одностороннім. Насправді навіть збільшення частки споживання є чинником, сприяючим зростанню інвестицій в економіці (наприклад США). На такий підхід звертав увагу ще Дж. Кейнс, який розробив концепцію ефективного попиту, що складається із споживчого та інвестиційного компонентів. Скорочення споживчих витрат, якими б факторами вони не стимулювалися, природним чином стримує і розвиток виробництва. Так, в сучасній Україні через низький рівень заробітної плати підприємства не можуть нарощувати виробництво і товарообіг.

3. Функції домогосподарств

Регулююча функція. Економіка домашнього господарства опирається на достатньо складний комплекс відносин між його різними учасниками. Такі відносини визначені різницею у віці, рисах характеру, звичках людей, різним рівнем їх потреб і доходів. Разом з тим нормальний розвиток домашнього господарства можливий лише в тому випадку, якщо його учасники знаходять взаєморозуміння при ухваленні економічних рішень. Узгодження економічних інтересів різних учасників домашнього господарства забезпечується їх регулюванням, під яким розуміється можлива зміна частини наявного доходу, що припадає на одного члена домашнього господарства. Отже, фінанси домашнього господарства виконують ще одну важливу функцію – регулюючу, яка підтримує збалансований розвиток домашнього господарства як єдиного цілого. Досягається це шляхом перерозподілу фінансових ресурсів.

Контролююча функція. Домашнє господарство в умовах ринкової економіки виступає самостійним господарюючим суб'єктом, тобто рівень життя членів домашнього господарства повністю залежить від величини доходу, який на них припадає. Під впливом різних факторів така величина може змінюватися як у бік збільшення, так і в бік зменшення. Тому підтримка звичайного рівня споживання неможлива без контролю за розподілом одержаного доходу по різних фондах, а також за їх цільовим використанням.

4. Бюджет домогосподарств

Баланс грошових доходів і видатків населення – складова частина загальнодержавного балансу, яка характеризує формування і використання частини національного доходу, що надходить у розпорядження населення у формі грошових доходів. Він містить систему показників, яка відображає формування грошових доходів населення у процесі розподілу й перерозподілу частини національного доходу, а також розмір та структуру їх використання. Даний баланс складають за скороченою та розгорнутою формами. Скорочена форма передбачає розробку балансу по населенню в цілому і характеризує грошовий оборот тільки між населенням, з одного боку, і організаціями, закладами – з іншого. Баланс за розгорнутою формою містить дані про доходи по суспільних групах населення, грошовий оборот не тільки між населенням і державою, громадськими організаціями, закладами, а й між окремими групами людей.

Основним джерелом фінансових ресурсів домашнього господарства є його сукупний грошовий дохід. Грошові доходи домашнього господарства можна класифікувати за джерелами їх надходжень: **оплата праці** (в Україні оплата праці складає від 45 до 48% в доходах домогосподарств); **соціальні трансферти** (в Україні вони становлять близько 40%); **доходи від індивідуальної трудової та підприємницької діяльності**; **доходи, одержані у вигляді відсотків, дивідендів, ренти та інших доходів від власності** (в Україні на цю категорію доходів припадає менше 20%); випадкові доходи (дарування, спадкоємство майна, виграші в лотерею і т.д.).

4. Бюджет домогосподарств

Баланс грошових доходів і видатків населення можна представити наступним чином.

Грошові доходи:

- всього грошових доходів 100% в т.ч.:
- заробітна плата;
- доходи робітників і службовців підприємств та організацій, крім зарплати;
- доходи від підприємницької діяльності;
- надходження від продажу сільськогосподарської продукції;
- пенсії та допомоги;
- стипендії;
- надходження з фінансової системи;
- інші надходження.

Грошові видатки:

- всього грошових видатків 100% у т.ч.:
- купівля товарів;
- оплата послуг;
- обов'язкові платники та добровільні внески;
- приріст заощаджень у вкладах та облігаціях, акціях.

4. Бюджет домогосподарств

З матеріальної точки зору, фінанси домашнього господарства – це сукупність створених домашнім господарством цільових грошових фондів. Джерелом формування таких фондів є наявний грошовий дохід домашнього господарства.

У структуру фінансів домашнього господарства входять наступні основні елементи:

- **грошовий фонд поточних витрат** (витрати на придбання продуктів харчування, непродовольчих товарів, використаних протягом відносно нетривалого періоду часу (взуття, одяг, плата за періодичне використання послуг тощо);
- **грошовий фонд капітальних витрат** (придбання непродовольчих товарів, які використовуються протягом тривалого проміжку часу (меблі, житло, транспортні засоби тощо), оплата послуг, достатньо рідко споживаних учасниками домашнього господарства (освіта, медична операція, туристична путівка);
- **фонд грошових заощаджень.**

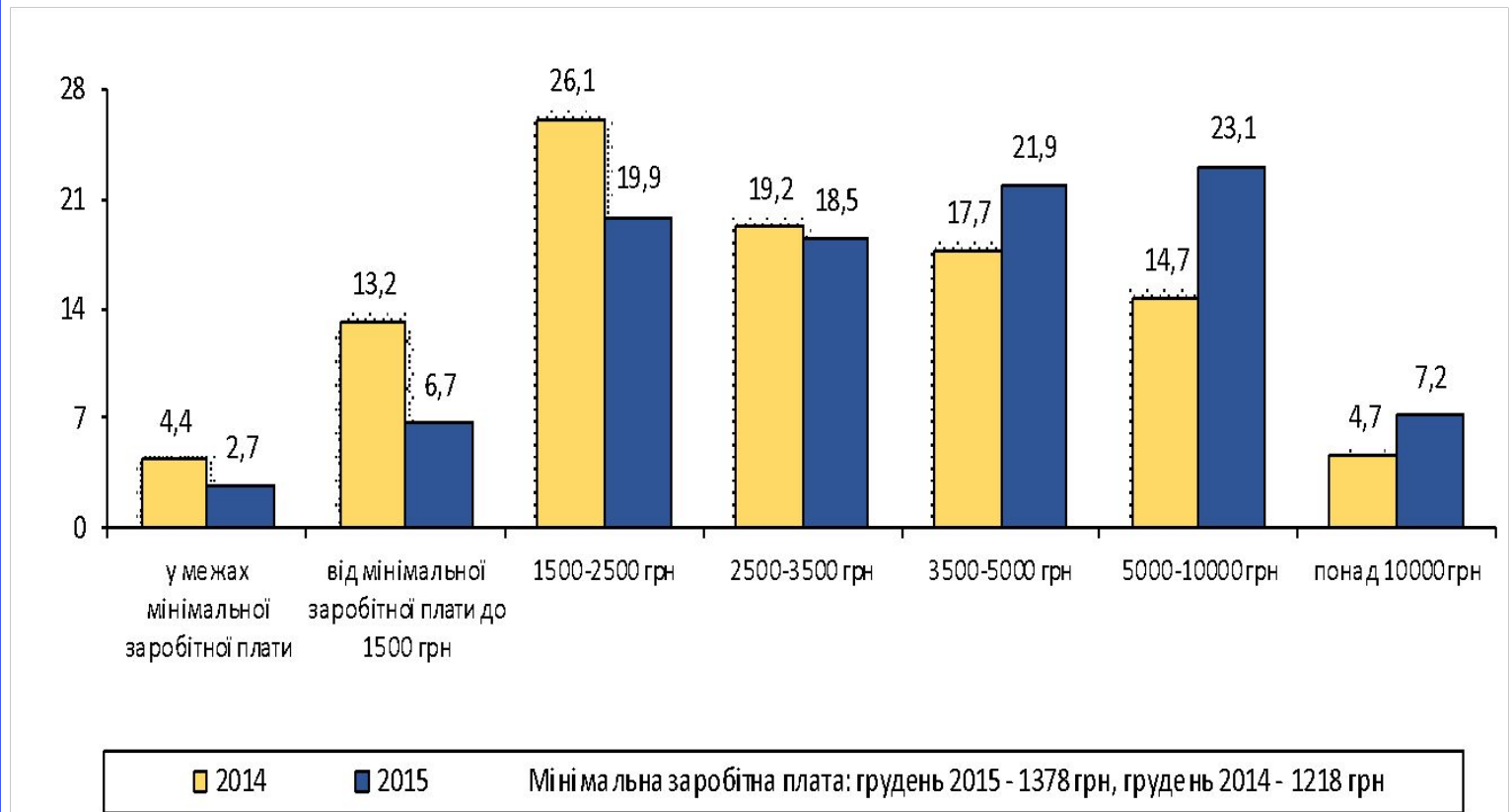
4. Бюджет домогосподарств

Структура сукупних ресурсів домогосподарств

	2010	2011	2012	2013	2014
Сукупні ресурси в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.	3481,0	3853,9	4144,5	4470,5	4563,3
Структура сукупних ресурсів домогосподарств	відсотків				
Грошові доходи	89,1	88,9	91,0	90,8	91,2
- оплата праці	47,6	48,9	50,8	50,6	48,8
- доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості	6,1	4,6	4,1	4,1	5,2
- доходи від продажу сільськогосподарської продукції	3,4	3,1	2,8	2,8	3,2
- пенсії, стипендії, соціальні допомоги, надані готівкою	25,8	25,5	27,1	27,1	27,0
- грошова допомога від родичів, інших осіб та інші грошові доходи	6,2	6,8	6,2	6,2	7,0
Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	5,0	4,8	3,8	3,9	4,6
Пільги та субсидії безготівкові на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії, палива	0,6	0,6	0,6	0,4	0,4
Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, путівок на бази відпочинку тощо, на оплату послуг транспорту, зв'язку	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4
Інші надходження	4,8	5,2	4,1	4,4	3,4
Довідково: загальні доходи, грн.	3369,8	3708,2	4031,9	4331,0	4470,9

4. Бюджет домогосподарств

Розподіл працівників за рівнем заробітної плати у грудні
(у % до кількості працівників, яким оплачено 50% і більше робочого часу)

4. Бюджет домогосподарств

	Код за КВЕД-2010	Нараховано в середньому працівнику				
		грн	у % до			
			січня 2016	лютого 2015	середнього рівня по економіці	мінімальної заробітної плати (1378 грн)
Усього		4585	105,1	126,2	100,0	332,7
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	A	3381	103,0	130,1	73,7	245,3
Промисловість	B+C+D+E	5252	105,0	129,2	114,6	381,2
Будівництво	F	4189	111,1	142,0	91,4	304,0
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	5278	103,7	127,1	115,1	383,0
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	5039	100,6	127,4	109,9	365,7
у тому числі						
наземний і трубопровідний транспорт	49	4586	101,1	129,4	100,0	332,8
водний транспорт	50	4817	104,1	120,1	105,1	349,6
авіаційний транспорт	51	20873	101,8	128,2	455,2	1514,7
Інформація та телекомунікації	J	9783	119,8	132,3	213,4	709,9
Фінансова та страхова діяльність	K	9875	110,0	124,2	215,4	716,6
Операції з нерухомим майном	L	4222	100,1	123,3	92,1	306,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	7233	112,0	118,4	157,8	524,9
з неї наукові дослідження та розробки	MB	5447	111,5	133,1	118,8	395,3
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	O	4723	110,9	136,6	103,0	342,7
Освіта	P	3284	103,3	123,8	71,6	238,3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	2914	101,2	123,1	63,6	211,4
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	4334	98,4	101,6	94,5	314,5

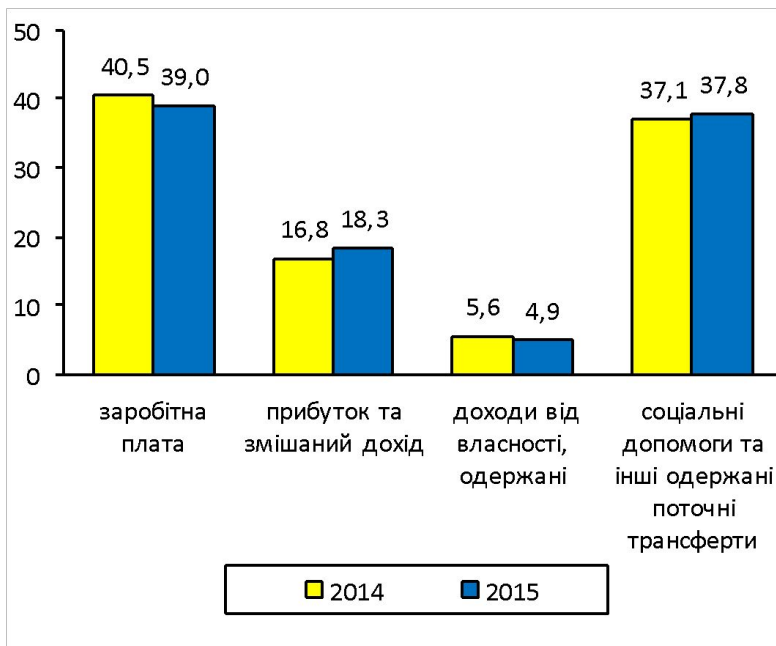
4. Бюджет домогосподарств

Доходи та витрати населення у 2015 році)

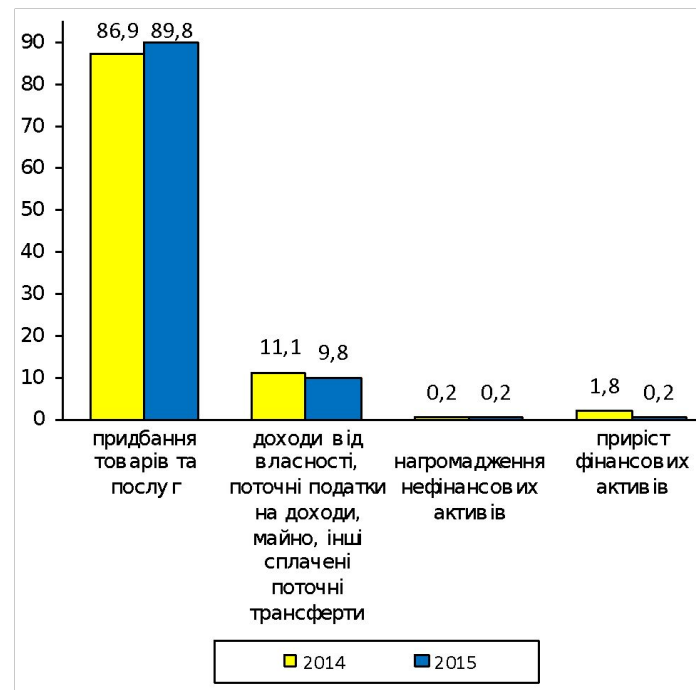
	Млн.грн	У % до 2014
Доходи – всього	1 743 979	115,0
Заробітна плата	680 386	110,6
Прибуток та змішаний дохід	319 943	125,8
Доходи від власності (одержані)	85 185	100,1
Соціальні допомоги та інші одержані поточні трансферти	658 465	117,1
у тому числі		
соціальні допомоги	339 142	108,9
інші поточні трансферти	78 857	143,2
соціальні трансферти в натурі	240 466	122,8
Витрати та заощадження – всього	1 743 979	115,0
Придбання товарів та послуг	1 566 001	118,9
Доходи від власності (сплачені)	23 174	98,6
Поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти	148 604	102,0
у тому числі		
поточні податки на доходи, майно тощо	100 778	133,6
внески на соціальне страхування	15 601	93,9
інші поточні трансферти	32 225	60,0
Нагромадження нефінансових активів	3 183	109,3
Приріст фінансових активів	3 017	10,8
з них		
приріст грошових вкладів та заощаджень у цінних паперах	-5625	X
заощадження в іноземній валюті	-47436	X
позики, одержані за виключенням погашених (-)	-36485	X
Наявний дохід	1 331 735	115,6
Заощадження (приріст)	6 200	20,1

4. Бюджет домогосподарств

Структура доходів домогосподарств, %

Структура витрат домогосподарств, %

4. Бюджет домогосподарств

Економічна наука виділяє декілька підходів щодо класифікації витрат домашніх господарств. Так, з погляду періодичності здійснення, виділяють три групи витрат домашніх господарств: коротко-, середньо- та довгострокові витрати.

До першої групи можна віднести витрати на насущні блага (продукти, деякі непродовольчі товари, різноманітні послуги); друга група включає витрати на товари (одяг, взуття та ін.), що періодично (сезонно) придбаваються; третя група складається з витрат, які здійснюються раз на декілька років.

В даній класифікації не враховані обов'язкові платежі домашніх господарств (комунальні та інші щомісячні платежі населення, сплачувані податки і збори).

Залежно від функціонального призначення витрат деякі економісти поділяють їх на такі основні групи: особисті споживчі витрати (купівля товарів і оплата послуг); податки та інші обов'язкові платежі; грошові накопичення і заощадження.

Для подальшої характеристики витрат домашнього господарства ми використаємо інший варіант їх класифікації, який в деякій мірі дозволяє об'єднати два вищеназвані критерії. Такий варіант припускає поділ видаткової частини бюджету домашніх господарств на три основні розділи: **обов'язкові платежі; витрати на споживання; грошові заощадження.**

4. Бюджет домогосподарств

Витрати домашнього господарства на споживання доцільно підрозділити на дві агреговані групи: поточні і капітальні витрати.

До **поточних витрат** домашнього господарства слід віднести витрати на придбання продовольчих товарів, непродовольчих товарів, які використовуються протягом відносно нетривалого періоду часу (взуття, одяг тощо), а також оплату необхідних для життя послуг (наприклад, таких, як послуги перукарні, стоматолога тощо).

Капітальні витрати включають витрати на придбання непродовольчих товарів, що використовуються протягом тривалого часу (витрати на меблі, придбання житла, транспортних засобів тощо). До цієї ж статті слід віднести витрати на послуги, які учасники домашнього господарства споживають рідко, але їх результат здійснює на них істотний вплив (витрати на освіту, медичні послуги, туристичні послуги тощо).

Статистичні дані свідчать про те, що основну частину витрат на споживання в Україні становлять поточні витрати, причому, на оплату продовольчих товарів спрямовується близько половини наявних доходів домашніх господарств. У США, для порівняння, вони складають не більш 20% загальної суми наявних доходів.

Загальна сума витрат на споживання залежить від цілого ряду факторів, які в цілому можна розподілити на внутрішні та зовнішні. До **внутрішніх факторів** слід віднести: величину сукупних грошових доходів домашнього господарства; ступінь забезпечення потреб домашнього господарства за рахунок ведення натурального господарства; рівень організації ведення бюджету домашнього господарства; рівень матеріальних і духовних потреб членів домашнього господарства. **Зовнішніми факторами** є: рівень роздрібних цін на товари і послуги; величина державних дотацій, що направляються на фінансування медицини, освіти, транспорту тощо; сума податків та інших обов'язкових платежів домашнього господарства; рівень розвитку споживчого кредиту в економіці та ін.

4. Бюджет домогосподарств

Бюджет домогосподарства відображає обсяг і структуру всіх доходів і видатків сім'ї за певний період часу, формує стиль споживання і життя. Зв'язок між доходами сім'ї і структурою споживчих видатків вперше дослідив німецький статистик Е. Енгель. Він помітив залежність: чим вища якість життя сім'ї, тим меншу частку доходу вона витрачає на придбання продовольчих товарів нижчої споживчої цінності. На основі даних про питому вагу видатків сім'ї на їжу можна говорити про рівень її добробуту. В Україні частка сімейних видатків на їжу значно більше ніж у розвинутих країнах.

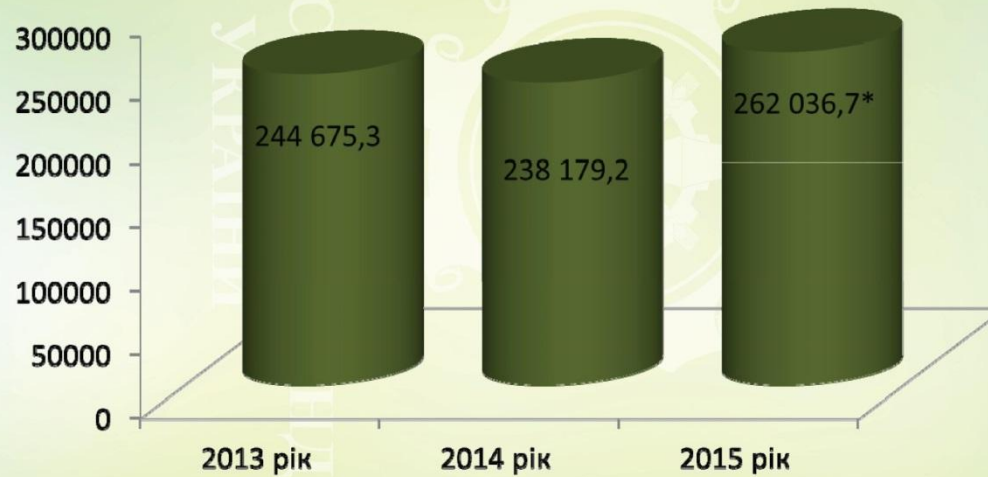
Економісти визначають заощадження як “ту частину після податкового доходу”, яка не споживається “і отже, домогосподарства мають дві альтернативи використання своїх доходів після сплати податків – споживання або заощадження. **Заощадження** – це та частина поточного доходу, яка не витрачена на сплату податків або купівлю споживчих благ, а надійшла на банківські рахунки чи використана для придбання страхових полісів, облігацій, акцій та інших фінансових активів. Домогосподарства заощаджують, щоб мати кошти на випадок непередбачених ситуацій (хвороби, нещасного випадку). Однак бажання або готовності до заощадження ще не досить. Це бажання має супроводжуватись можливістю до заощаджень, що залежить від розмірів доходу. Якщо дохід родини дуже низький то вона може мати “від'ємні заощадження”, тобто родина споживає більше ніж становить її після податковий дохід. Це відбувається тоді, коли беруть позику або використовують заощадження, набуті у роки з вищими доходами.

4. Бюджет домогосподарств

Видатки Пенсійного фонду України на виплату пенсій та грошової допомоги за 2013-2015 роки (за оперативними даними)

Додаток 8
до Звіту про роботу
Пенсійного фонду України
у 2015 році
млн. грн.

* З урахуванням 14 млрд.грн. виплати у грудні за січень 2016 р.

4. Бюджет домогосподарств

Додаток 1
до Звіту про роботу
Пенсійного фонду України
у 2015 році

Дані про чисельність пенсіонерів та середні розміри пенсійних виплат

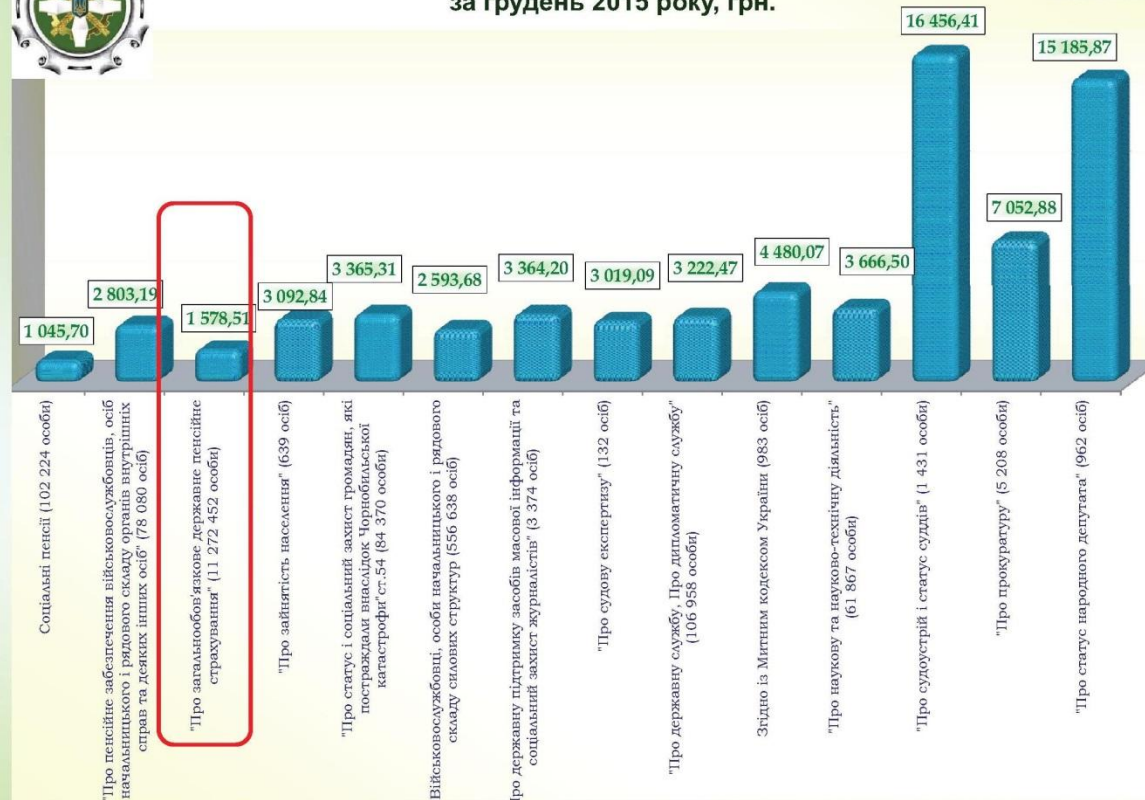
№ з/п	Назва регіону	Чисельність пенсіонерів, осіб			Середній розмір пенсійних виплат, грн.		
		станом на 01.01.2015	станом на 01.01.2016	відхилення (+,-)	станом на 01.01.2015	станом на 01.01.2016	відхилення (+,-)
1	Вінницька	504 852	495 873	-8 979	1 389,62	1 505,96	116,34
2	Волинська	281 641	278 909	-2 732	1 392,83	1 512,43	119,60
3	Дніпропетровська	1 051 366	1 030 018	-21 348	1 719,25	1 826,96	107,71
4	Донецька	836 526	1 006 364	169 838	1 864,37	1 969,51	105,14
5	Житомирська	406 548	401 559	-4 989	1 426,11	1 547,04	120,93
6	Закарпатська	292 341	287 991	-4 350	1 349,43	1 463,04	113,61
7	Запорізька	618 743	612 906	-5 837	1 691,97	1 792,36	100,39
8	Івано-Франківська	368 883	366 370	-2 513	1 417,38	1 537,18	119,80
9	Київська	571 314	570 432	-882	1 622,08	1 737,37	115,29
10	Кіровоградська	307 102	300 671	-6 431	1 431,03	1 545,90	114,87
11	Луганська	324 762	396 112	71 350	1 752,19	1 850,72	98,53
12	Львівська	712 724	707 745	-4 979	1 460,11	1 581,80	121,69
13	Миколаївська	342 717	336 908	-5 809	1 502,30	1 609,38	107,08
14	Одеська	652 087	642 545	-9 542	1 528,63	1 638,02	109,39
15	Полтавська	472 192	466 350	-5 842	1 541,49	1 656,88	115,39
16	Рівненська	311 348	308 504	-2 844	1 410,81	1 524,94	114,13
17	Сумська	366 594	360 826	-5 768	1 455,77	1 569,59	113,82
18	Тернопільська	304 312	300 193	-4 119	1 303,84	1 418,69	114,85
19	Харківська	874 498	913 133	38 635	1 615,09	1 735,48	120,39
20	Херсонська	311 675	307 030	-4 645	1 414,72	1 519,77	105,05
21	Хмельницька	420 929	416 762	-4 167	1 390,99	1 511,15	120,16
22	Черкаська	425 856	421 338	-4 518	1 450,86	1 562,46	111,60
23	Чернівецька	235 982	233 245	-2 737	1 348,81	1 463,41	114,60
24	Чернігівська	367 468	360 315	-7 153	1 451,24	1 571,43	120,19
25	м.Київ	784 729	790 360	5 631	2 177,49	2 292,14	114,65
	Разом	12 147 189	12 312 459	165 270	1 581,54	1 700,22	118,68

4. Бюджет домогосподарств

Середній розмір пенсій відповідно до чинних законодавчих актів за грудень 2015 року, грн.

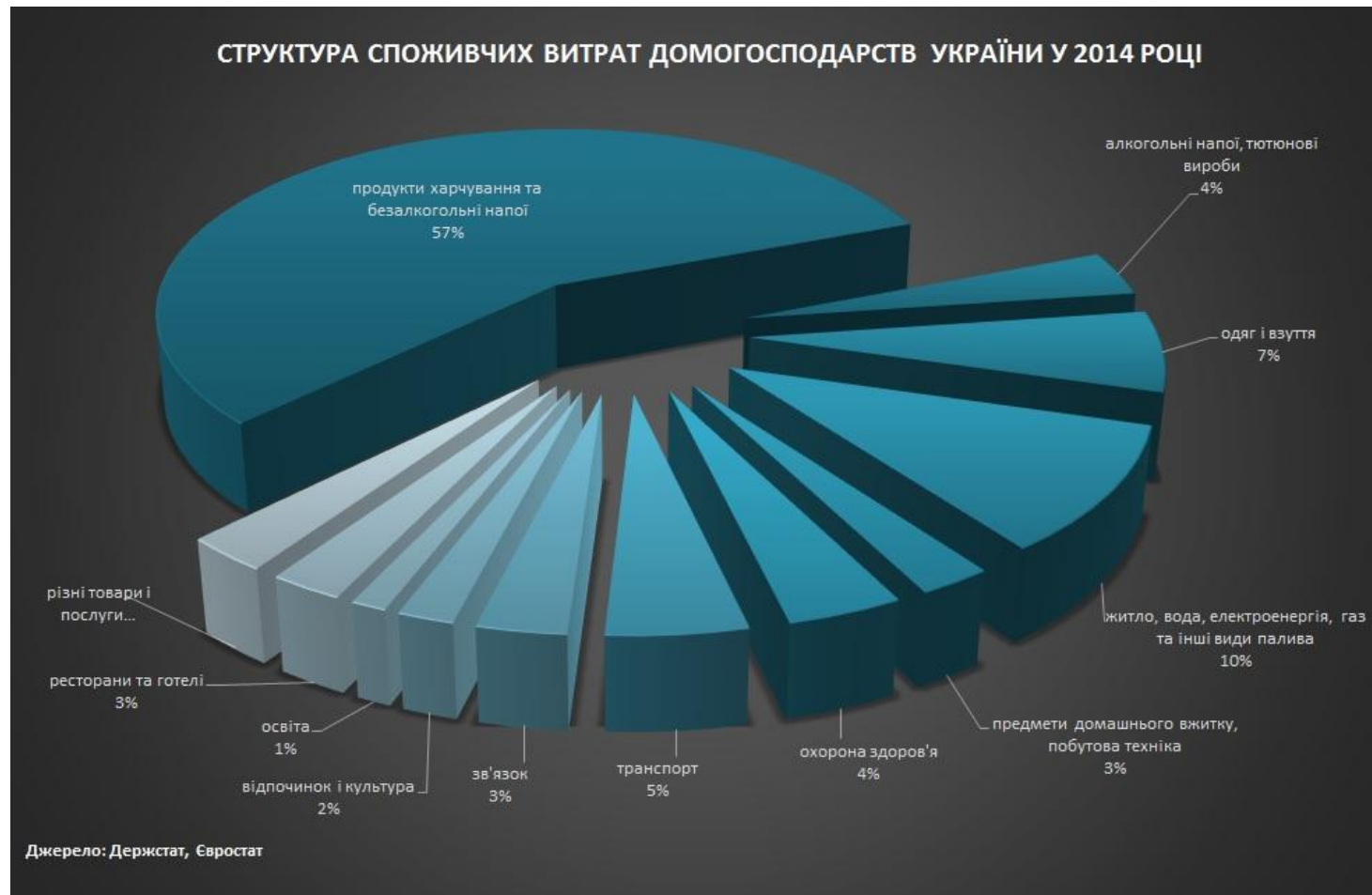
Додаток 2
до Звіту про роботу
Пенсійного фонду України
у 2015 році

4. Бюджет домогосподарств

4. Бюджет домогосподарств

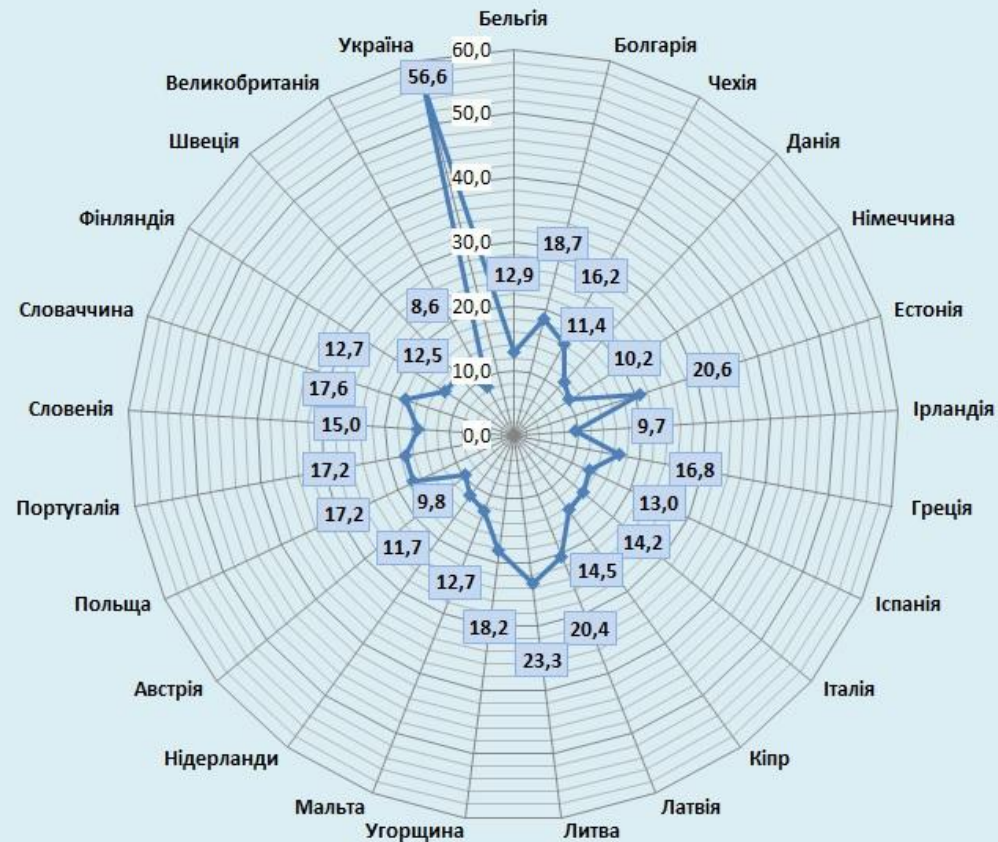

4. Бюджет домогосподарств

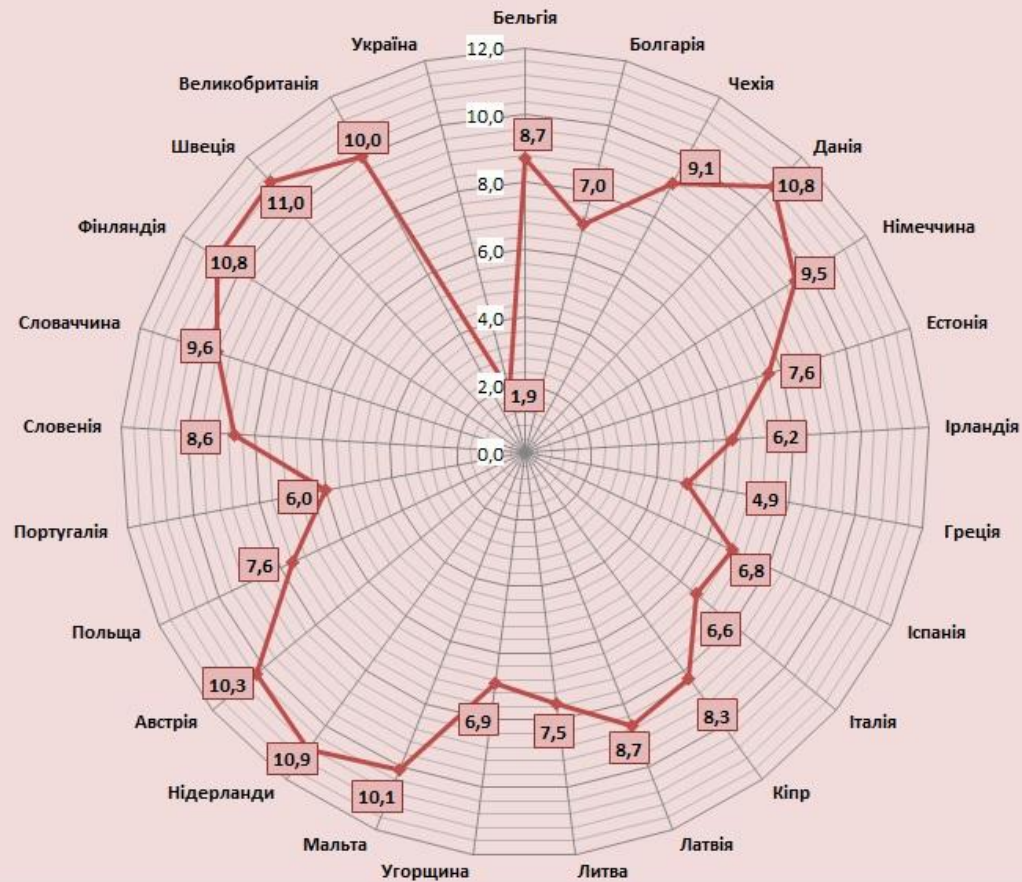
4. Бюджет домогосподарств

ПИТОМА ВАГА ВИТРАТ НА ХАРЧУВАННЯ У СУКУПНИХ СПОЖИВЧИХ ВИТРАТАХ В УКРАЇНІ ТА ОКРЕМИХ КРАЇНАХ ЄС У 2014 РОЦІ

4. Бюджет домогосподарств

ПИТОМА ВАГА ВИТРАТ НА ВІДПОЧИНОК І КУЛЬТУРУ У СУКУПНИХ СПОЖИВЧИХ ВИТРАТАХ В УКРАЇНІ ТА ОКРЕМИХ КРАЇНАХ ЄС У 2014 РОЦІ

Література

1. Про Державний бюджет України на 2016 рік // Закон України від 25 грудня 2015 року № 928-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 5, ст.54).
2. Озеров И. Х. Основы финансовой науки: В 2 вып. – Рига, 1923.
3. Василик О.Д. Теорія фінансів. – К.: НІОС, 2000.
4. Данілов О.Д., Серебрянський Д.М. Фінанси у запитаннях і відповідях: Навчальний посібник (2-е вид., перероб. та доп.). – К.: КНТ, 2008. – 528 с.
(Електронний ресурс:
http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/Fin_put_vidp_2007.pdf).
5. Фінанси: підручник / С.І. Юрій, В.М. Федосов, Л.М. Алексеєнко, І.В. Зятковський, О.П. Кириленко. — К.: Знання, 2008. — 611 с.
6. Кізіма Т. О. Фінанси домогосподарств: сучасна парадигма та доміанти розвитку : моногр. / Т. О. Кізіма. – К. : Знання, 2010. – 431 с.
7. Зимовець В.В. Державна фінансова політика економічного розвитку / В. В. Зимовець ; НАН України ; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2010. – 356 с.
8. Фінансові важелі подолання бідності в Україні : моногр. / за ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ : Екон. думка, 2010. – 432 с.